

Rouwgebruiken veranderen

Veranderende rouwgebruiken

Cremeren (zie de andere tekst 'Begraven of cremeren') kwam op toen de cultuur minder christelijk werd. Onze cultuur blijft veranderen en dat heeft ook gevolgen voor de rouwgebruiken. Rouwrituelen veranderen, ongeacht of die uitgevoerd worden bij een begrafenis of crematie.¹

De ontwikkeling is in grote lijnen deze:

- Tot aan de jaren '70 bepaalden kerk en traditie de rouwrituelen. Men deed bijvoorbeeld als teken van rouw witte lakens voor de ramen of men deed in elk geval na de dagen van overlijden de gordijnen vijf dagen dicht en haalde de planten uit de vensterbank. Overledenen werden thuis opgebaard. Rouwkaarten hadden een zwarte rouwrand. In de wat grotere woningen vond het condoleren en de rouwdienst plaats. Zowel de rouwdienst als de begrafenisplechtigheid werden door een kerkelijke dienaar ingevuld op een standaard manier maar met een persoonlijk accent.² Familieleden liepen (zeker tot in de jaren '50) zes weken in het zwart gekleed en daarna nog tot een jaar met een zwarte band om de arm. Protestantse rouwrituelen waren soberder dan rooms-katholieke. Protestanten wilden bijvoorbeeld nooit bloemen bij een begrafenis. *De christelijke riten en de soms eeuwenoude streekgewoontes of andere tradities waren het kanaal waardoor angst, pijn en verdriet konden stromen. Er waren echter geen individuele rouwvormen: de familie deed wat verwacht werd en / of liet alles maar over zich heenkomen.*
- Vanaf de jaren '60-'70 werden veel tradities doorbroken. De kerkelijke vormgeving van rouwen viel bijna overal weg. Overledenen werden niet meer thuis opgebaard. Het lichaam werd ook niet meer door familie of burens afgelegd. Rouwsamenkomsten werden niet meer in de huizen of kerkzaaltjes gehouden maar in rouwcentra. Het gevolg was dat de begrafenisondernemingen de invulling moesten verzorgen. Crematies en begrafenissen werden daardoor soms heel kortdurende, onpersoonlijke, kille standaardplechtigheden. *De afwezigheid van christelijke riten en het afschaffen van andere tradities leidde tot een blokkade bij mensen om hun gevoelens van angst, pijn en verdriet te uiten. Dat maakte rouwverwerking*

¹ In deze tekst blijft buiten beschouwing dat de rouwrituelen in Nederland ook divers geworden zijn door de instroom van mensen uit andere landen, culturen en godsdiensten. Daarmee heeft de pastor in mindere mate te maken, maar de begrafenisondernemer des te meer.

² Het persoonlijke accent in rouwplechtigheden is nu nog het minst doorgedrongen in de orthodoxe kerken. Daar kunnen nu nog de rouwpreken soms bij elke willekeurige overledene gehouden worden.

moeilijker.

- Vanaf de jaren '90 en zoeken de rouwdragende mensen zelf naar vormen om de rouw te verwerken die passen bij hun individuele behoeften. Ook de niet gelovigen willen weer rituelen. Crematie- en begrafenisplechtigheden worden ingevuld naar wensen van de familie. De uitvaartondernemer is alleen nog dienstverlenend aanwezig. Er wordt van alles bedacht om de mensen te helpen hun verdriet vorm te geven: zwart toiletpapier, versierde lijkkasten, de naam met grote letters op de kist, kleurige ballonnen of duiven oplaten bij de uitvaart, gedenkvlanders, zilveren hangers met crematie-as, mooie muziek in de aula, doedelzakspelers op de begraafplaats. Een rouwstoet rijdt op weg naar de begraafplaats expres langs het woonhuis van de overledene en houdt daar even stil. Een andere rouwstoet doet dat voor het Ajaxstadion, omdat de overledene er vaak kwam. Weer een andere rouwstoet houdt, op weg naar het crematorium stil bij het café waar de overledene stamgast was. De kist wordt uitgeladen en in de kroeg gezet en de familie en gasten proosten nog één keer met een biertje op de overledene. De rouwkaarten kennen geen zwarte rand meer en zelfs de grijze rand is aan het verdwijnen. Ze zijn gewoon kleurrijk geworden. Mensen doen niet meer 'hoe het hoort'. Ze willen vooral creatief zijn. Rouwdiensten van vroeger zijn nu soms feestjes geworden waar 'het leven gevierd wordt'. Het lachfilmpje van Laurel en Hardy: 'Goodbye' wordt getoond. Een bedrijf biedt in 2020 de mogelijkheid aan om de overledene zelf als hologram (in 3D beeld) te laten spreken naast de kist tijdens de bijeenkomst. De christelijke liederen zijn vervangen door hedendaagse gevoelige liedjes en popsongs. (Jarenlang was Mieke Telkamps lied 'Waarheen leidt de weg die wij gaan?' geliefd in rouwsamenkomsten. Daarna kwamen liederen van Marco Borsato...) Net als bij een huwelijksplechtigheid worden ook bij de rouwplechtigheid foto's en /of een film gemaakt om er later op terug te kunnen kijken.
- Dit heeft ook gevolgen voor een pastor. Vroeger had hij de leiding bij het vormgeven en leiden van een rouwplechtigheid. Dat heeft de begrafenisondernemer veelal overgenomen.³ Tegenwoordig is de pastor soms niet meer dan een onderdeelje van het programma dat de familie voor de rouwplechtigheid bedacht heeft. Dat speelt natuurlijk vooral bij de begrafenis van randkerkelijken. 'Ja, dominee, zou u bij de begrafenis van onze moeder willen spreken? Wij doen er niks meer aan, maar moeder was best religieus...' En dan mag de dominee tien minuten iets religieus zeggen, tussen een toespraakje

³ Een pastor zit soms in het servicepakket van de begrafenisondernemer, die de pastor dan ook uitbetaalt. Dat laatste doet de kerk niet. Het is immers gewoon de taak van kerkelijke ambtsdragers om begrafeningen te leiden.

van een familielid en van een collega van de overledene in. Per gratie mag hij ook nog één gebed doen.

- Ook na de crematie of begrafenis hebben mensen behoeften aan riten. In steeds meer huizen staat een huisaltaar, als een gedenkpunt van de overledene(n), al dan niet gevuld met foto's, brandende kaarsen en boeddhabeeldje. (Dat gaat weer op voorouderverering lijken!) Verpleeghuizen en uitvaartondernemers beleggen na een (half) jaar bijeenkomsten voor rouwdragende families waarin opnieuw wordt stilgestaan bij het overlijden van de geliefde. Mensen kunnen dan bijvoorbeeld een roos plaatsen in een vaas of linten in een boom hangen of een papieren bootje met een geschreven tekst erop en een brandend waxinelichtje te water laten. *De psychologische winst is met de nieuwe rouwrituelen duidelijk. Gevoelens mogen geuit en heel persoonlijk vormgegeven worden. De andere kant is dat de rauwe werkelijkheid van de dood soms verhuld wordt door de liefelijke rituelen en 'rouwfeestjes'. Dan is de dood eigenlijk nog steeds een taboe.*⁴

De blik op de eeuwigheid is weggevallen

Bij begrafenissen is in veel gevallen de blik op Christus en de eeuwigheid ondergeschikt geworden. Dat is al lang geleden begonnen, namelijk toen begraven in de kerk verboden werd door Napoleon en in diezelfde Franse tijd het begraven letterlijk ver bij de kerk vandaan mogelijk gemaakt werd op een 'Algemene Begraafplaats'. Begraven was tot dan toe in de kerk of in de hof van de kerk. Dat was dichtbij het sacrament en dichtbij de verkondigde Christus die het oordeel gedragen en de dood overwonnen heeft. De doden waren nog verbonden met de gemeenschap der heiligen. Dat begraven letterlijk bij de kerk vandaan gehaald werd was een grote culturele verandering, want begrafenisgewoonten en de omgang met de dood zijn een belangrijke pijler onder een cultuur.

Niet alleen de vormen zijn in twee eeuwen en met name in de laatste vijftig jaar veranderd, ook de woorden die gesproken worden zijn sluipenderwijs veranderd. Een predikant of pastoor mediteerde vroeger bij de begrafenis over de betekenis van het leven na de dood. Seculiere begrafenissen kennen alleen toespraken over de overledene. Er wordt in hedendaagse rouwsamenkomsten alleen teruggeblikt. Ook de troost die geboden wordt is anders geworden. Het voortleven van de gestorvene in het hiernamaals is omgezet in voortleven in de harten van de nabestaanden. Van een kind dat gestorven was werd vroeger soms hoopvol gezegd dat de nabestaanden erop mochten vertrouwen dat het nu in de hemel is. Soms heette dat: hij /

⁴ Dat de dood in onze tijd nog steeds een taboe is voor veel mensen blijkt wel uit de protesten die opklinken als er een rouwcentrum in een woonwijk gevestigd wordt. Buurtbewoners vinden dat niet prettig.

zij is nu een engeltje bij God geworden. Dat zal wel een roomse uitdrukking zijn geweest. Tegenwoordig wordt van dat kind gezegd dat het een sterretje aan de hemel geworden is. Het lijkt erop, maar is wezenlijk anders.

(Heel) vroeger was een rouwsamenkomst met de rituelen een manier om de doden een goede overgang te bezorgen naar het hiernamaals. Ook de christelijke bijeenkomsten pasten daarbij. In de rouwsamenkomst ging het om het zielenheil van de overledene. Nu is dat anders. De rouwsamenkomst en de (persoonlijke) rituelen zijn op de nabestaanden gericht. Zij tonen hun verdriet. Wat gezegd en gedaan wordt moet hún overgang naar het gewone leven (maar dan zonder de overledene) ondersteunen. Dat is dus een andere blikrichting.

Ook bij christelijke begrafenissen is het leven van de overledene steeds meer centraal komen te staan tijdens de rouwplechtigheid. Ook daar klinkt soms: 'Wij vieren het leven van onze overleden broeder...' Rouwdienst heet vaak dankdienst. De dood van een geliefde wordt steeds minder vaak een roepstem genoemd voor nabestaanden om zich te bekeren nu ze nog in het heden van de genade zijn. In de boodschap staan verdriet en troost centraal voor het leven hier en nu.

Gebruiken bij een doodgeboren kind

Een bijzondere illustratie van de veranderingen is het rouwen om een doodgeboren kind. Tot eind jaren '60 werd benadrukt dat wij onze doden vooral zo snel mogelijk moesten loslaten. Dat zou de rouwverwerking vergemakkelijken. Emoties rondom een begrafenis werden zo veel mogelijk gedempt. Dat was duidelijk als er een kind dood geboren werd. Ouders kregen vroeger dat kind niet eens te zien. Het kind kreeg geen naam. Er was een begrafenis in kleine kring. Er waren geen rituelen en er werd nauwelijks meer over dat kindje gesproken. De ouders kregen het advies om zo snel mogelijk voor een nieuw kind te zorgen.⁵ Als dat geboren werd, kreeg het de naam die bedacht was voor het eerder overleden kind, waardoor dat nu helemaal vergeten kon worden.⁶ Nu is bijna alles anders geworden. Psychologen benadrukken juist dat het voor de rouwverwerking belangrijk is dat we symbolisch contact houden met de overledenen. Als er nu een kindje levenloos geboren wordt, mogen ouders het lichaam verzorgen. Er worden foto's gemaakt van broertjes en zusjes naast het dode baby'tje. Er worden hand- en voetafdrukken gemaakt van het dode kindje om als herinnering thuis ergens op te hangen. De ouders geven het

⁵ Dit wordt waarschijnlijk bezongen in het oude kinderliedje: 'Joepie, joepie is gekomen, heeft een kindje weggehaald, maar ik zal er niet om treuren, gauw een ander weer gehaald...' 'Joepie' staat voor de dood.

⁶ In Drenthe was de kindersterfte tot ongeveer 1920 hoger dan in de rest van Nederland. Zo kon een meisje in Hoogeveen in 1918 de naam 'Berendina' krijgen. Zij was in het gezin de vijfde Berendina. De eerste vier waren kort na de geboorte overleden.

kind de reeds bedachte naam en plaatsen een rouwadvertentie. Gelovige ouders drukken daarmee ook uit dat hun ongeborn kind al door God gekend is (denk aan Psalm 139). Bij de begrafenis lopen mensen in een stoet met kleurige ballonnen achter de ouders aan naar het graf. Het kindje ligt in een speciaal voor hem of haar ontworpen rieten mandje. Op het grafje worden na de begrafenis brandende kaarsjes, bloemen en persoonlijke voorwerpen achtergelaten. Als er na geruime tijd een nieuw kind komt, krijgt dat niet meer de naam van het doodgeboren kind. Ieder mens heeft recht op een eigen identiteit en kán geen vervanger zijn voor een eerder levenloos geboren broertje of zusje.

Vanaf februari 2019 kunnen ouders (ook met terugwerkende kracht) hun doodgeboren kindje laten registreren bij de burgerlijke stand. Er moet eerst een geboortecte opgemaakt worden van het levenloos geboren kind en dan vindt registratie in het basisregister van de gemeente plaats. De duur van de zwangerschap maakt niet uit. De wens van de ouders is beslissend.⁷

De rouwbrief- en advertentie en -liturgie

Hierboven staat al dat rouwbrieven en -advertenties en ook de gedrukte liturgie voor de rouwdienst niet meer zo zwart zijn als vroeger. Er worden kleuren gebruikt. Soms staat er de foto van de overledene op afgedrukt.⁸ Er is meer veranderd. De teksten zijn persoonlijker geworden. Minder vaak zijn het standaardformuleringen. Soms is de gedrukte liturgie voorzien van een kindertekening of iets anders wat voor de overledene of nabestaanden van betekenis was en is. De blijvende verbinding met andere overledenen is ook zichtbaar in de tekst van rouwbrieven en -rouwadvertenties. Daarin worden tegenwoordig eerder overleden familieleden als ondertekenaar opgenomen met een kruisje of 'in herinnering' achter de naam. Dat was vroeger ondenkbaar. Doden kunnen immers geen mededelingen doen. (In sommige rouwadvertenties staat bij de ondertekenaars een hondenpoot. Ook dieren kunnen afscheid nemen.) Familie en vrienden gebruiken een rouwbrief en familiebericht in de krant ook om uit te drukken wat de overledene voor hen betekend heeft. Ze laten daarmee in hun eigen rouwende hart kijken. 'Mijn maatje, mijn stralende zon... is overleden'.

Orthodoxe christenen houden van sobere standaardteksten in rouwadvertenties. Waar ze niet sober in zijn is het aantal advertenties dat geplaatst wordt. Velen die maar iets met een overledene hadden of met het

⁷ Dus kan in Nederland het ene ouderpaar een gezond kindje door abortus laten weghalen en het andere ouderpaar kan een levenloze foetus die evenveel weken oud is als persoon laten registreren bij de burgerlijke gemeente. (Sterker nog: ook na een abortus kan het kindje ingeschreven worden!) Overigens hebben in het eerste jaar dat de wet bestaat duizenden ouders er gebruik van gemaakt om soms nog na veertig jaar hun kind te laten registreren. Ze zeggen allemaal dat dat voor hen veel betekent.

⁸ Die foto in de rouwadvertentie is in Luxemburg normaal, in Nederland doen sommige kranten dat. Het Reformatorisch Dagblad is daar op tegen. Die krant wil rouwadvertenties uniform en ingetogen houden.

gezin of de partner van een overledene, plaatsen een advertentie, in een dagblad of een kerkelijk blad. Overleden predikanten krijgen verreweg de meeste advertenties. Alle gemeentes waarin ze gewerkt hebben zetten een advertentie, al was die arbeidsrelatie van vijftig jaar geleden. Er lijkt een soort collectief verwachtingspatroon te zijn waaraan niemand zich durft te onttrekken.

De rouwdienst

In veel protestantse kerken veranderen de rouwdiensten en de gebruiken bij het graf ook. Om te beginnen al de naam van de samenkomst. Het ouderwetse 'rouwdienst' klinkt voor velen te somber. Het is 'dankdienst voor het leven', 'dienst van Woord en gebed', 'afscheidsdienst' (of iets anders) geworden. De veranderingen rukken langzaam op richting behoudende kerken. Alles wordt persoonlijker – individueler dus. Er is een parallel met belijdenisdiensten en huwelijksdiensten. Vroeger kon een zelfde rouwpreek bijna bij elke begrafenis gehouden worden. Het was Schriftuitleg plus een woord van troost en van waarschuwing. Nu willen veel mensen dat niet meer zó. De preek moet gericht zijn op deze overledene en deze familie. Mensen willen graag liederen zingen die ze zelf mooi vinden, of die de overledene mooi vond. O, ironie: in kerken waar ze altijd psalmen zingen, blijken juist de gezangen overledenen of rouwdragenden te steunen. ('Wat de toekomst brengen moge...') Overigens kenmerken de zéér orthodoxe begrafenissen zich nou juist weer door het feit dat er nergens gezongen wordt, zelfs niet in de rouwsamenkomst, dus ook geen psalmen. Dat is te 'optochtelijk', te feestelijk.

Je zou het verschil met vroeger als volgt kunnen typeren: vroeger voegde een rouwdragende familie zich in de gang van zaken van de kerkelijke gemeente. Nu mag de gemeente zich voegen in de gang van zaken die de familie bepaalt. Families zijn autonoom geworden. Dat blijkt het duidelijkst in de rouwdienst. Er zijn verschillende (zeer) persoonlijke toespraken. Ook protestanten spreken tot overledenen, alsof die de toespraak kunnen horen. Er klinkt muziek uit luidsprekers en er worden liederen gezongen die bij de overledene passen. Eventuele kleinkinderen voeren een muziekstukje op of declameren hun zelfgemaakte gedichten. De organist speelt dat stuk van Bach dat de overledene zelf graag speelde. Er worden dia's van de overledene getoond via een powerpointpresentatie. Er liggen rondom en op de kist in de kerk / aula waar de dienst is, persoonlijke voorwerpen (een bijbeltje bijvoorbeeld). Er staat een foto op de kist. Er zijn bloemen. Veel protestanten zijn niet meer zo bang dat die het verdriet 'verbloemen'. Ze zijn symbool van het leven in alle kwetsbaarheid.

Calvijn

De orthodoxe kerken proberen deze ontwikkelingen af te remmen. Ze hebben daarbij Calvijn alleen niet mee. Die was tegen alle kerkelijke bemoeienis bij een begrafenis en vertrouwde het begraven van doden aan

de familie toe. Rouwsamenkomsten waren voor protestanten lange tijd alleen familiegebeurtenissen. Predikanten waren daar wel bij, maar het stond bijvoorbeeld in de oude hervormde kerkorde niet als hun taak genoemd.⁹ Of er vroeger rouwdiensten in de kerk voorkwamen weet ik eerlijk gezegd niet. Ik vermoed alleen bij belangrijke mensen. Doden werden gewoon vanuit huis begraven. (Het verzet tegen begraven vanuit het kerkgebouw was in de behoudende dorpen op de biblebelt soms sterk.) De familie begroef de dode en op de zondag na de begrafenis bracht dezelfde familie de rouw in de kerk. Dan werd er ook voorbede voor de nabestaanden gedaan. Deze calvinistische aanpak heeft altijd wat gewrongen en in de twintigste eeuw kregen de rouwsamenkomsten een plek in het gemeenteleven, al was en is het vaak geen ambtelijke dienst. Omdat de gemeente nu meer betrokken is bij een begrafenis, is het gebruik van rouw in de kerk brengen meestal overbodig geworden.

Op de begraafplaats

Ook op de begraafplaats gaat het deels anders toe dan vroeger. Bij het open graf werden vroeger niet alleen vaste formuleringen gebedigd door de aanwezige predikant, maar werd er ook gebeden, gezongen en werd de geloofsbelijdenis uitgesproken. Dat gebeurt bij christelijke begrafenis deels nog. Wat alleen nog maar in orthodoxe kerken gebruikelijk is, is dat er bij het graf nog een betrekkelijk lange toespraak gehouden wordt om de aanwezigen te wijzen op de ernst van leven en dood en de eeuwigheid.

De kist met de overledene laat men in het graf afdalen. Dat vinden mensen nu soms moeilijk, dus laten ze die gewoon hoog staan. Dan zakt de kist als de familie weg is. Weer anderen laten de kist zakken tot maaiveldhoogte. Principiële christenen zijn daarop tegen: begraven is begraven, hoe pijnlijk dat ook is om te zien. Een chique oude variant is: de kist laten zakken door dennentakken heen die in de zijkanten van het graf gestoken zijn. Dan zakt de kist en buigen de takken als een groen scherm terug en is de kist uit het zicht onttrokken.

Ook bij hedendaagse christelijke begrafenis klinkt soms bij het graf muziek uit geluidsboxen of worden ballonnen opgelaten. Er worden foto's gemaakt of gefilmd. Mensen mogen een schepje zand of handje bloemblaadjes op de kist werpen.

Dat de welvaart is toegenomen blijkt uit de keuze voor het soort graf en de grafsteen. Vroeger werden de meeste mensen in een huurgraf begraven met één of twee andere mensen. Die waren dus onbekend aan elkaar. Er werd een houten kruis op gezet of een eenvoudige platte steen met de naam erop en of een bijbeltekst. Of er werd helemaal niets geplaatst.

⁹ Dus leidde vroeger een predikant een begrafenis feitelijk in z'n vrije tijd. De familie betaalde hem daar dan voor uit. Na de begrafenis kreeg hij een envelop met geld mee. Ongetwijfeld hebben de meeste predikanten dat dan keurig aan de kerk gegeven, omdat ook zij het gewoon als hun ambtelijke plicht beschouwden om begrafenis te leiden.

Huurgraven worden tegenwoordig minimaal tien jaar met rust gelaten. Koopgraven waren vroeger voor de rijken. Nu is het aantal koopgraven toegenomen. Dan liggen mensen in een 'eigen' graf, dat minimaal dertig jaar met rust gelaten wordt nadat de laatste persoon (een familielid dus) erin begraven is. De grafsteen is dikwijls groot en mooi (en duur) uitgevoerd. Het aantal verwijzingen naar God of bijbel is op grafstenen nog steeds opmerkelijk groot. Anders dan in het buitenland zijn de graven in ons land nog steeds meestal bescheiden van omvang en sober qua uitstraling.¹⁰ Dat heeft met regels van de begraafplaats te maken. Soms worden er bloemen achtergelaten. Slechts weinige graven worden versierd met persoonlijke voorwerpen of lichtjes.

Na afloop

Na de begrafenis komen familie en bekenden samen in een zaaltje voor wat vroeger de 'nabegravenis' genoemd werd. Die bestaat uit een broodmaaltijd of alleen uit koffiedrinken. Rondom die maaltijd wordt er gebeden en uit de bijbel gelezen (vaak door een ouderling). Die broodmaaltijd is uit de tijd dat mensen geen auto hadden en lang reisden om bij de begrafenis te zijn en lang reisden om thuis te komen. Dan is een maaltijd gewoon nodig. Er is meer. Cultureel gezien hoort bij de hoogte- en dieptepunten in het leven altijd een maaltijd als uitdrukking van onderlinge verbondenheid. Denk ook aan een bruiloftsmaal. Of denk zelfs aan de betekenis van het Heilig Avondmaal. De samenkomst na de begrafenis lijkt overigens meestal op een familiereünie. Als de dode begraven is, is ook de dood begraven en praten mensen weer over koetjes en kalfjes.

Na zes weken sturen nabestaanden een bedankkaartje naar iedereen die meegeleefd heeft in de dagen na het overlijden. Of ze plaatsen een bedankbericht in een dagblad of kerkbode. Of ze laten dat allemaal na. De tendens is misschien het laatste. Wat je nu ook af en toe ziet is dat families na een jaar of nog langer weer een familiebericht in een dagblad of streekkrantje zetten om de wereld eraan te herinneren dat zij hun geliefde nu al zo lang missen.

Evaluatie

Het is positief dat er vorm gegeven wordt aan rouwen. Rituelen en gebruiken veranderen, maar blijven nodig. Al zijn moderne rituelen vooral zelfexpressie, passend bij de overledene en expressie van verbondenheid tussen nabestaanden, er is meer. Rituelen kunnen ook op een mooie

¹⁰ Het is boeiend om in de vakantie in het buitenland niet alleen kerkgebouwen maar ook begraafplaatsen te bezoeken. Die zijn soms groter, mooier, luxer, pompeuzer, kaler (minder planten en bomen) of rommeliger dan in Nederland, maar altijd indrukwekkend. De omvang, uniformiteit en serene rust van oorlogsbegraafplaatsen laat niemand koud. Je kunt in Parijs lang stil staan in de Dôme des Invalides, bij het graf van Napoleon en lang ronddwalen op de begraafplaats 'Père Lachaise'.

manier verwijzen naar het leven na de dood. De kerk kan daar bij helpen.

Het is positief dat begrafenisplechtigheden persoonlijker worden. Wij leven in deze tijd. Mensen zoeken verbinding. Een afstandelijke rouwplechtigheid werkt dan vervreemdend.

Een persoonlijke getoonzette rouwdienst is troostend en ook een aansprekend getuigenis voor aanwezige niet gelovigen. 'Nu begrijp ik pas dat het geloof voor jouw familie zo belangrijk is...' zei een niet gelovige vrouw tegen een collega die haar vader verloren had. We moeten niet vergeten dat rouwsamenkomsten bijeenkomsten in de kerk of aula zijn waarbij soms vele niet gelovige of randgelovige mensen aanwezig zijn.

De familie en de pastor moeten, als dat kan, vroeg genoeg de wensen van de familie en het beleid van de gemeente doorspreken. ('Nee, wij draaien die muziek niet in de kerkdienst...') Maar de pastor moet weten dat een niet ambtelijke dienst eigenlijk nog steeds een samenkomst van de familie is (anders dan een huwelijksdienst of belijdenisdienst). Dus de stem van de familie telt. Dat gaat nog meer op als de rouwsamenkomst niet in het kerkgebouw, maar bijvoorbeeld in de aula van de begraafplaats gehouden wordt.

De boodschap van de pastor mag bij de diverse ontmoetingen in de dagen van rouw bijbels blijven: troostend en appelerend, sprekend over hier en nu én over de eeuwigheid, over de dood én over de opstanding door Christus.